

НАРОДНЫ НОВИНКЫ

КУЛЬТУРНО-СПОЛОЧЕНЬСЬКИЙ ТЫЖДЕННИК РУСИНІВ СР

р. XVI
Ч. 1-5

31. януара 2006
ціна 6,- Ск

Гратуляція

Як в сні утікають Русинови роки,
Кідь го хтось не збудить, спить він сном
глубоким,
А так розспатый чус ся двоюко –
Раз є Українцём, а раз є Словаком.

Хтоже го пробудить родныма словами,
Кідь нянько і мама уж не суть ту з нами?
Може ся нещастны обертають в гробі
А Русин без ганьбы дале дримать собі.

Прось нам будителів, Духнович-няньку,
Бо народ русинський упадаць до спанку.
Най го пробуджають цілов душов, тілом,
Жебы не пропало нашых предків діло.

Прось нам будителів, як тот при Лабір-
цю,
Мы ся го тримаме, як пастыря віці.
Тому Русинови належить подяка,
Кого мам на думі? Франтішка Крайняка.

Одданий народу є тот Божый слуга,
Же ся пробуджаме – і ёго заслуга.
Русинам жертвовав молоденькы роки,
Серціём бе до дзвона, бе на вшыткы
бокы.

Час ся не заставить, рочки ідуть, шкода,
Штирициять девять утікло му, як вода.
Пятдесять рочок несе ангел з неба,
На многая літа нам співати треба.

Юбіланте любый, што Ті зажелати?
Силу, бы єсь не дав Русинам заспати.
Най в них резонує звук твого дзвонія,
А Тобі най Господь дасть благословіня.

Збудьме ся, Русины, перетрииме очі,
Подякуйме тому, хто наш хрест воло-
чить.
Выпросьме му щастя, здрава і охоты,
А тыж і другый дых до далшой роботы.

Йосиф КУДЗЕЙ, Нягів

БУДУЧИМ ВИСОКОШКОЛАКАМ: Русинський язык можете штудувати в комбінації з 12 предметами

І хоць процес акредитації студійного програму Русинський язык і культура, який на акредитацію предкладав Інститут народностных штудій і чужжих языків Пряшівської універзиты, не був таким легкый, як інших штудійных програмів, наконець предці лем 3. юна 2005 ся закінчив успішно а 28. юна 2005 міністер школства Словенської републики Мартін Фронц признав Пряшівській універзиті право уділівати академічний титул „бакалар“ абсолвентам денной і естерной формы штудія 3-річного бакаларського штудійного програму в рамках штудійного одбору 1.1.1. Учительство академічных предметів. Тот факт значить, же од далшого академічного року, т. з. 2006/2007, штудійный програм Русинський язык і культура буде ся дати на Пряшівській універзиті штудувати в акредітованых комбінаціях з далшыма 12 штудійными програмами: біологієв, географієв, словенськым языком і літературов, витварнов виховов, музичнов виховов, тілеснов виховов, набоженьсков виховов – католицьков і православнов, англійцкым языком і літературов, історієв, руськым языком і літературов, німецькым языком і літературов. Тоту інформацію даеме до увагы главно будучим високошколакам в Словенській републиці, які в януарі 2006 року будуть вирішувати о тім, де дале на високу школу і што штудувати. Вірїме, же новоакредітованы комбінації заінтересують абсолвентів середніх школ і главно тых, котры походять з регіонів з компактно жыючим русинськым жытельством і мають інтерес о свій материнський русинський язык, русинськым літературов, історію і культуру. Але самособов новый штудійный програм Русинський язык і культура ся отварять про каждого, кого русиністика якымсь способом ословлює і перспективно уважує займатися нёв на професіоналній уровни. Вірїме, же міджі будучима високошколаками ся найдуть і такы.

Пед. Анна ПЛІШКОВА,
Інститут регіональных і народностных штудій ПУ

В Руськім Керестурі святковали
15-річницю РУСЬКОЇ МАТКЫ

Робило ся і хоць было найтяжше

Точно 28. децембра 1990 року в Домі культуры в Руськім Керестурі (Войводина у Сербії – позн. ред.) было установче зобрания Руськой маткы (культурно-народностной організації Русинів у бывшій Югославії – поз. ред) а праві в тот день на тім самім місці 2005 року было святкованя юбілею – **15 років од заснованя Руськой маткы**. Окрем членів той організації з різних міст і сіл, на святкованю были притомны і представителі Народной рады Русинів у Сербії і Чорній Горі (Национального совита Руснацох у СЧГ) **Славо Орос**, асистент областного секретаря про справу, дотримованя предписів і народностны меншыны **Янош Орос**, представителі Сільской рады Кулы **Никола Івеля**, як і челны представителі розлічных русинських організації і інштитуцій.

„Установче зобрания Руськой маткы перед 15 роками прошло під моттом „Дім там, де розум“, а то был період, кідь ся формованя прав національных обществ, враховано русинського, в тогдышній сполочній державі зачало заговарати з розлічных боків,“ повів на зачатку свого реферату на святкованю теперішній председа Руськой маткы – **Дюра Папуґа**, котрый дале підкреслив, же „основны цілі Руськой маткы од ей заложія дондесь были і остали еднаны, а то захованя ідентиты бачваньско-сримских Русинів і створёваня прав і інтересів у области пестованя і розвою власного русинського языка, в освіті, науці, культурі, інформованю, літературі і уменю. В попередніх 15 роках, хоць даколи і в тяжкых і неприемных условиях, Руська матка ставила перед себе основны цілі а теперішні высліды активності членів Руськой маткы, котры суть організованы у пятёх містных організаціїях – Руськім Керестурі, Кулі, Вербасі, Коцурі і Новім Саді, зась потверджують потребу ей активності і в будучности.“

Председа Руськой маткы підкреслив, же Руська матка была участна на вшыткых дотеперішніх восьмох світових конгресах Русинів (третій был у Руськім Керестурі, котрый організовала праві Руська матка), окрем того, за тых 15 років Руська матка створила міцны односины з русинськыма організаціїями на Словенську, в Польску, Мадярську, на Підкарпатю в Україні, Чехії, Румунії, Хорватську і з русинськыма організаціїями у Канаді і США. Так істо члены Руськой маткы были на дотеперішніх двох світових форумах русинської молодежи. Треба оцінити, же в році 15-річного юбілею Руськой маткы вышли три числа друкованого органу (гласніка) Руськой маткы (а сут на добрій уровни – позн. редакції), так істо як были організованы многы культурны активності... Едно з них є і інсценация gry Жены А. Николая в режіі Владимира Нады Ачма у продукції новосадського містьского одбору Руськой маткы...

Наконець треба подяковати за роботу дотеперішнім председам Руськой маткы, котры внесли, каждый своёв міров, вклад до діятельства і престижы Руськой маткы. За пятнадцять років то были **Любомір Медеші, Михайло Варґа, Наталія Дудаш, Михайло Катона, Юліан Рамач** і теперішній **Дюра Папуґа**.

Михайло ЗАЗУЛЯК,
Руський Керестур
3 нагоды 15 років активної роботи культурно-народностной організації Русинів у Войводині – Руськой маткы, желаме вшыткым ей членам міцне здорова, рординне щастя і успіхы у їх благороднім народностнім дїтельстві, в котрім, вірїме, будуть дале продовжовати іщі активніше.

Редакція Народных новинок
і Русина

Русины на Словенську по році 1989: розвой, сучасный став і перспектївы (1.)

(Матеріал vznikнув на пожаданя Сполоченсконаучного інштитуту Словенської академії наук у Кошицях.)

МАЛА ЕКСКУРСІЯ ДО ІСТОРІЇ РУСИНІВ ДО РОКУ 1989, ЖЕБЫ СЪМЕ ПОХОПИЛИ РОЗВОЙ ПО ТІМ РОЦІ

Абы съме могли о тій темі писати, мусиме ся ходем в короткости вернути і до старшой історії, котра є звязана з подїями міджі Русинами по ніжній революції в 1989 році.

Культура Русинів на території теперішнього Словенська екзистує і розвивать ся уж дакілько сторіч, подля першой письмовой інформації о Русинах принайменш од 11. стороча, также русинська культура мать ходем тисячрічну традицію. В ході того періоду Русины а з нима і їх культура зажили різны влады а з боку пануючих народів і їх владной машинерії в минулости зажили все лем утиск, даколи векший, даколи менший, але скоро все были на периферії інтересу пануючих і міцных. Но і наперек тому Русины і їх культура пережили до днешніх днів.

Перескочме стороча і заставме ся при новшій історії. Такою по другій світовій войні і знову обновліню Чеськословенської републики, але уж без ей виходной части – Підкарпатської Руси, настала внутрополітична криза. Хоць на чело штату зась став послідній меджівоїновий президент Едуард Бенеш, але найвпливниішів політичнов силув была комуністична партія на челі з ей воджатаєм і по вольбах в 1946 році председам влады – Клементом Готтвалдом. А праві під ёго веджінем Комуністична партія Чеськословенська у фебруарі 1948 року зробила пуч і перевзяла міць до своїх рук, і Чеськословенсько ся дало на путь будованя соціалістичной сполочности подля взору і інштрукції Советського союзу. І так занедовго зачали россяглы політичны і соціалны зміны, з них три выразно вплинули на Русинів, главно в северовыходній части Словенська: колективізація, декатолизація і українізація, котры проходили в роках 1949 – 1953. Вшыткы тоты процеси охабили великы сліды, часто і страты міджі русинськым жытельством пряшівского регіону, де жыла і жыє найвекша енклава Русинів на території теперішнього Словенська.

І хоць колективізація і декатолизація заслужать собі самостатну аналізу, я ся хочу ближе і шырше приставити праві при процесі українізації, котрый мав великий вплив на становліня ідентифікації, розвою культуры і школства Русинів. Вопрос народної ідентичности был на приказ із Москвы „выбавеный“ адміністративнов путёв. О русинськым жытельстві ся зачало офіціально говорити як о Українцях а ку русинський народности Русины ся уж не могли голосити, респективно, кідь ся голосили к русинській народности, мали немалы проблемы, докінця многы были зато і перзекуваны. Также офіціально зразу по многых сторочах Русины ту уж не были, лем „Українці“. Назва Русин ся стала лем старым етнонімом Українця. При такій адміністративній насилній формі українізації, становліня їх ідентичности дакым другим, не самым собов, настала ситуація, же найвече Русинів ся зато зачало голосити ку Словакам а часть ся приспособила і стотожила з народностёв украиньсков. Тот процес ся выострив іщі едным адміністративным наряджінем, самособов, тыж під диктатом вітязного у войні і надрядженого виходному блоку Советського союзу, а то в 1949 році заведжінем до руськых школ українського языка як навчалного а потім в юну 1952 Комуністична партія Словенська наряджила, жебы ся українчина як навчалный язык поужывала у вшыткых школах основных русинських і сереніх руськых, од 1953 року ся український язык став навчалным языком у вшыткых предметах. А ту настав одлив Русинів найвече ку Словакам, але не ку Українцям.

Далшы „моровы раны“ русинському жытельству ся завдало і тым, же вшыткы русиньскы ці русофільскы культурны організації і інштитуції были поступно ліквідованы, зівстав лем „Український національний театр“ (заложенный в 1945 році) і розгласова станція, котры перешли з руського языка на язык український. Пізніше інтегралнов частёв театру ся в 1955 році став новозаложенный „Піддуклянский український народний ансамбль“ (черпаючий з богатого студника русинських народных співанок, які ся презентовали як українськы). Завершінем того періоду українізації было заложіня в 1951 році якбы неполітичній, але соціалізму приятельной єдиной культурной організації – „Культурного сполку (пізніше) союзу українських трудящих“ (КСУТ) в Чеськословенську. Цілем той організації было „плекати в українських трудящих українське національне усвідомлення і гордість, прищеплювати їм приналежность до великого радянського українського народу і наповнювати їх идеалами чехословацького соціалістичного патріотизму і пролетарського інтернаціоналізму“¹. В сназі повнити уведжены задачі КСУТ зачав выдавати свою періодічну і неперіодічну пресу, міджі іншым і тыжденник „Нове життя“, котрый зачав выходити од 1952 року і выходить дотепер і в редакції котрого ем мав можливість робити 15 років (1976 – 1991). Пізніше на базі русинських експонатів у Краснім Броді в 1956 был заложений „Музей української культуры“, який был нескорше перенесеный до Свідника, а в 1953 році была заложена „Кафедра української мовы і літературы“ і ей кабинет як науковийсумне одділіня (створене 1954 року) на Універзиті П. Й. Шафаріка в Пряшові. Зачали ся організовати „українськы“ фольклорны свята і фестивалы з презентацийєв русинського фольклору, упретявляючы ся як українськы. Так істо ем абсолвентом споминаной катедры (1972 – 1976), де о Русинах ся все говорило як о старій назві нового в чеськословенських условиях етноніму – Українці і же Русины в пряшівскім регіоні суть „невід’ємною частиною“ великого українського народа а русинське жытельство говорить діалектами українського літературного языка. Нігда ся не споминало о снажіню, наприклад, у 19. сторочу кодифіковати русинський літературный язык. Также вшытко было замолжоване і прикрыване українськым „пальтом“ у згоді з актуалнов идеологієв.

Чом то вшытко споминам? Абы ся дало порозуміти чом і які зміны настали міджі русинськым жытельством в Чеськословенську по році 1989. Хоць першы, але такой придужены спробы о зміны были в 1968 році, но знаме, як зась Советський союз із войсками своїх соціалістичных сателітів і з помочов домашніх комуністичных воджатаїв ся о то причінили. Але то, што ся не подарило нелем у нашій сполочности, але і в одношіню ку Русинам в 1968 році, то ся зреалізовало аж по ніжній революції 1989 року. Але неуспіх в політичній області і при рішіню народностного вопросу Русинів, котры ся в тім часі зачали пробуджати, ся часточно выкомпензовав розвоєм у релігійнім вопросі, котрый ся дотыкав і Русинів. А тым, же в юну 1968 грекокатоліцька церьков (векшину віруючих творили праві Русины) была зась легалізована, кідь перед тым у 1950 році была закана. Але тот інштитуція не была способна обновити історічну задачу зьєдинюючої силы в інтересах Русинів, бо такой ся замотала до спору з православнов церьков односно поужываня церьковных обектів, і зо словенськым духовенством у властных рядах у вопросі, котрый язык бы ся мав поужывати як літургічний і котрой народности бы мав быти новий єпископ, бо первістно грекокатоліцька церьков была лем русинська, але то днешє нихто зо словенської найвышшій церьковной ерархії і дакотрых русинських священіків не хоче чути, або ся боить признати.

(Продовжіня в далшій ціслі.)

1. Іван Гуменик: „КСУТ – десять років“, Дукля, IX, 3, Пряшів 1961, стор. 6.

Мр. Александр ЗОЗУЛЯК

15 років роботи Русинської оброди

10. грудня 2005 року в Пряшові була святкова громада з нагоди 15 років Русинської оброди на Словенську. У вступі акції прозвучала русинська гімна Я Русин був... Минутів тиха собі участники ослив утичили одного з основателів РО і єй довірчогою председы **Василя Турка**. Свято продовжувало богатым культурным програмом, де выступили молоды співаць і танечницы.

Оціночну справу о роботі РО прочітала **Мігр. Анна Кузмякова**, теперішня председкыня той культурно-сполоченської організації Русинів. Она указала на позитивный розвиток в русинськым русі од 1990 року, кідь была в Меджілабірцях заложена РОС. Як повіла, не штытко ся дотепер подарило зробити, а є перед нами іщі немало работы, абы сьме были з тым, што робиме, спокійны, главно на хосен нашых Русинів, їх культуры і народностного усвідомління. В каждім припаді **заложіня Русинської оброди є єдним з**

найважнішых моментів культурного і сполоченського розвою Русинів на Словенську. Днес є РОС акцептована штатныма і сполоченськыма організаціями, а доказала вплинути на наростаня числа громадянів, што ся голосять ку Русинам і к своему материньскому языку. Найважнішым выслідком єй работы была кодифікація русинського языка в 1995 році, вытворіня **Одділіня русинського языка і культуры в Інштитуті народностных штудій і чуджіх языків Пряшівської універзіты** (1999), створіня самостатной русинської редакції в Словенськым розгласі, русинського магазину в Словенській телевізії, выдаваня русинської періодичной і неперіодичной пресы, зачаткы выуку русинського языка на основных, середніх і высшій школї в регіонї северовыходного Словенська, організованя фольклорных акцій і фестивалів і приправа гер в Театрі А. Духновича в Пряшові в русинськым языку.

Великым успіхом, што ся подарив досягнути у 2005 році, є акредітація бакалярського штудійного програму Русинський язык і культура на Пряшівській універзіті, який ся зачне реалізувати од нового академічного року 2006/2007. Важнов областєв в работі РОС зістає заставліня процесу словакізації выходного обряду в нашых русинських парохіях і снага о выменованя єпіскопа про Русинів.

В діскузії, котру вів член выконного выбору РОС **Петро Крайняк**, выступили представителі окресных організації РОС, Сполку русинської молодежи на Словенську, ТАД, русинського выселаня Словенського розгласу і вікарь про Русинів **о. Павло Петро Галько, ЧСВВ**. Проблемы, о котрых ся говорило, будуть, подля слов председкыні РОС, рішены на найближшій засіданю координачного выбору РОС.

Юдр. Петро КРАЙНЯК,
Пряшів

Кідь цеглі хыбує малта або: Програм і лидер русинського руху на Словенську

(Закінчіня з числа 47 – 52 / 2005)

Г/ Дбати о выбудованя канцеларній Русинської оброди Словенська. В рамках будованя властной штурктуры пояти до канцеларії РО штыткых працівників русинської пресы, окрем шефредакторів. **Треба утримати і зо штатного розпochtу фінанчно підпорвати дотепер штыткы три выданя. Нихто з функціонерів русинських організації бы не мав дістати мандат на зрушіня регістрованого русинського выданя, котре систематично выходить.** Не бранити взыну і далшых редакцій русинської пресы і сполупрацовати з нима за еднакых условий. Редакціям пресы, як і іншым русинськым організаціям, уможнити часточну незалежност од Русинської оброди в здобываню фінанчонной дотації з властных проектів і зо спонзорства. Русинській оброді Словенська в каждой редакції русинської пресы треба уможнити на основі письмового договору міжді председом РОС і шефредактором, выділити єден або дві сторінкы на публікованя інформації доданой організаціями Русинської оброди, остатні сторінкы выданя собі заповнює редакция подля властного выбору. Шефредактор пресы зодповідать за ідейный обсяг пресы, граматичный бік і формално управує цілы новинкы. Редакторы новинок, окрем шефредактора, ся поділяють і на організаційні работі акцій Русинської оброди і сполуорганізаторів, і за тото берут фінанчну нагороду, організачно і легіслативно підпадають председови Русинської оброди, котрый зо штыткыма підписує і рушить робочій договор о роботі і становлює їм вышкы фінанчонной нагороды за выконану роботу.

Г/ Неперіодичны выданя публікації всякой файты і языковы нормы (языкова норма є лем єдна – позн. ред.), на основі договору міжді русинськыма організаціями дати до повинности Сполку русинських писателів, а на тот ціль му выділити частку зо штатного бюджету, доволити здобывати фінанції властныма проектами з фондів і зо спонзорства.

Д/ Утримати фольклорну преглядку народных співанок Співы мого роду в такой подобі, як є тепеть, або росшырити єй на веце регіонів. Є то перша офіціална сполупраца Русинської оброди з ВУЦ в Пряшові і зо штатнов освітов в окресных містах. Є то перша масова культурна акція в Русинській оброді, має великий позитивный одзвєв міжді людьми, ай у фаховых кругах. Интерес русинських співанок о участь в тій сутяжи нарушує дотеперішне монополне поставліня Маковицькой струны в Бардієві на фольклорнім полю і вытварять позитивну русинську фольклорну конкурентну атмосферу, в котрій Русинська оброда має честне місце.

Е/ Організувати научно-высукмну роботу на полі історії, ентографії, фольклорістики, архівництва і документації. Раз до рока зорганізувати научный семінар і выдати публікацію з предьявленными рефератами і пріяты з рефератів заклучіня про практику, інакше рефераты будут непотребны і непрактичны. Роботов повірити Руський дім, ЗІРС, Академію русинської культуры Словенської републикы, выділити частку з фінанчонного розпochtу.

Є/ Організувати обходны стрічі русинських подникателів, закладати торгової активности, організувати русинськы торгы, выдавати пропагачный материал виробків. Роботов повірити Русинську оброду, Руський дім, Академію русинської культуры, окресны організації і малы русинськы організації, выділити фінанчну частку зо штатного розпochtу.

З. Председа Русинської оброди мусить надвязовати контакты зо штыткыма парламентныма політічныма партіями, стрітити ся з веджінем парламентной політічной партії і інформувати о дотеперішних успіхах, і о тым, што маме в плані іщі досягнути. Треба проїднати о політічній підпорі русинської ідентифікації, взаємнім порозуміню в політічній програмі партії і взаємній сполупраці з РОС на культурнім полі. Як політічна партія русинську народност на Словенську не узнає у своїм політічнім програмі, в такім припаді председ РОС повинен інформувати парламент СР о порушіню демократичных принципів в одношліну к Русинам і жадати о высловліня позиції парламенту ку тій ситуації. Дале поступувати подля позиції парламенту СР. Ту лидер РОС повинен выступати як охранныя людських прав Русинів на Словенську.

4. Лидер Русинської оброди має мати контакт з Міністерством шкoлства і веджінем высшого шкoлства в Пряшові. Цілем має быти:

А/ Участь члена веджіня высшого шкoлства в Пряшові в языковій комісії при Русинській оброді і Інштитуті регіональных і народностных штудій ПУ, який буде мати роль штатного і одборного догляду над дотримованем справных, колективных договорів при становлєваню нормативности і общой правоплатности управ правил русинського языка. Высшешкoльський доглядный орган бы в языковій комісії мав мати главне слово в тым, ці были дотриманы штыткы научны поступы при языковій управі кодифікованого русинського языка. Высшешкoльський доглядный орган є заместнавателєм професіональных учителей і тых, котры ся учать, як треба языковы управы поужувати в практиці, зато му належить в комісії доглядна функція. Найвекшым реалізатором кодифікованого русинського языка суть школы, де ся учить русинський язык, Словенський розглас, русинський редакції новинок і часописів, Сполку русинських писателів і Театер А. Духновича в Пряшові. Значіть, же членами комісії бы мали быти тоты люде, котры з тым языком нарабляють як професіоналы, выконныя працівницы. Лаїцы і організачны працівницы Русинської оброди можуть быти в комісії лем як організачны працівницы або позорователі і гості з голосом порадним. Членство в языковій комісії бы мав організачно зьєднотити лидер Русинської оброди.

Б/ В заведжіню языковых, граматичных норм до практики бы мала платити поступност наряду на правоплатност, то значіть, же, што уж было надруковане як нормативна языкова управа, а ніч інше в тым істім часі і офіціално не вышло, і **неспокійный мусить ся підрядити нормам уж публікованым. Публікованы нормы платять аж до їх офіціалного зрушіня іншым нормативом уведжєным до платности своїм надрукованєм.** Нормативну языкову правоплатност о общє поступне заведжіня нормы до практики забезпечує лидер Русинської оброди зряджінем языковой комісії подля точки А.

В/ За выучованя русинського языка в школах бы мав лидер РО організачно вести кампань і пересвідчовати родичів, а не директорів школ, жебы русинський язык ся учів в школах штыткых ступнів. Ту мав бы лидер як председ РОС вызвати до активности окресны організації і іншы русинськы організації. Підкреслєвати потребу зряджованя матерьских школ з выховным языком русинськым, бо без сугласу і пожадавкы родичів ся така зміна не дасть зробити, директор школы такую правоміць не має.

Г/ Лидер Русинської оброди бы мав проїднати з єпіскопськыма урядами і веджінем теологічных школ можности отворіня русинських клас про приправу духовных в русинськым языку і понуктуни поміч в наборі учнів до русинських клас грекокатолицькї, православній і римо-католицькї богословскї факулті. Ту бы мав вызвати до активности окресны організації РО і іншы русинськы організації. По схваліню розвоєвого програму Русинської оброди ся дожыєме взаємного порозуміня, радости з работы і успіхів на хосен нас штыткых, потім і нашы неприятели нас будут мати рады і стануть ся нашыма камаратами і сполупрацовниками на культурнім полю. Така є моя представа о роботі і посланю Русинської оброди на Словенську. Не сьме протів никого, сьме за штыткых.

Ян КАЛИНЯК, Свідник

На Новый рік

На Новый рік жычу
щастя, здравя, ласку,
порозуміня много
в родині каждого.

Жебы ніхто із нас
Не зазнав трапіня,
Жывот нйя приносит
Всягды потішіня.

Нйя спокійны будуть
Стары і молоды,
Тыж найменшы нашы,
Діточкы дорогы.

Сонце нйя єднако
Світить нам каждому
Спокій нйя приносит
До каждого дому!

Марія ГІРОВА, Снина

Найде ся ініціатива...

В минулім році были в Народных новинках і "InfoРусини" опублікованы розговory із старостами, учителями по русинських селах, які нас потішыли, але і засмутили. На селах є охота завести выуку русинського языка у школах. Приставають на то і люде, але їх безмічност потребує підпору. До таких сел, не є їх много, треба за людьми прийти, о проблемах говорить, а то прямо з директором школы, із старостом села, і помочи проблем рішати. Найважнішій є проблем з пінязями. Із координачного выбору РОС бы ся мав хтось тов проблематиков занимати, помочи спрацовати проект і єго реалізацію нанести прямо на самосправу в Пряшові. Кідь суть грошы на выуку чуджого языка, мусять ся найти і на выуку материньского языка і культуры Русинів, так як каже закон на зебезпечіня народностного шкoлства. Треба брати до увагы і час на приправу будучого шкoльского року на зебезпечіня потребной літературы.

При даній проблематіці треба брати до увагы і факт, який був на радость Русинів опублікований в Народных новинках, о заведжіню штудія русинського языка в комбінації з іншыми предметами на высшій школї в Пряшові. Про тот історичный факт з боку выконного выбору РОС треба зробити шыроку пропагачію на гімназіях у штыткых окресных містах од Снины аж по Стару Любовно. Не треба забыти ани на церьковны гімназії в Пряшові, в Гуменнім і інде.

Іде о нову, але о то радостнішу роботу, кідь не треба сановати силу і намагу на реалізацію такой інвестиції до будучности. Перед нами є простор выховати нову інтелігенцію Русинів, а то буде гаранція, же мы, Русини, в рамках свого возроджіня обстаненеме і не пропадеме.

Михал БУРЦІН, Гуменне

Учителькы суть, а школок не є!

15. октября того року в просторах Інтернату А. Духновича в Пряшові была стріча студенток Середней педагогічної школы Клемента Готтвалда в Пряшові по 35 роках од закінчіня школы (1966 – 1970). Была то стріча мила, приємна, повна розговорів, споминань без кінця-краю. В приятельскій атмосфері ся зышли сокласніці в бывшій 4 Б класі на Кметєвім стромораду в днешній Педагогічній і соціалній академії, де ся находила наша школа. Школа зістала тотя сама, аж на дашто, лем назва ся змінила. В класі нас привітала найактивніша наша організаторка пані **Марія Туркова-Онуфрякова**, яка чудом дала догромады дві третины класы. Притомна была і наша выхователька з інтернату **п. Млинарчичова**, яка ся тыж запоїла до дебаты, а прозарила бывшы нашы „трїхы“ з молодости. Уж сидівши в лавках ся зачала бісїда о тым, яка была каждой з нас пуч і як ся маме днесь. Кінчіли сьме тоту дебату при славностнім столі в уж споминанім інтернаті.

Интерсно было слухати сповіді моїх сокласніць. Котрась там перешмарила, же было бы добрі о них написати книжку. Я, як особа, што ведно з нима переживала тоты найкрашшы роки молодости, ем ся не одрїбала, бо події з той етапы жывота, ці хочу або ні, суть або будуть у моїх творах, главно в послідній моїй готованій книжкї. При погляді на „дівчата“, які ся добрі тримають на свій вік, каждая з них зістала сама собов, як і была. Характерово, і хоць, правда, подорослішали, набрали „патіну“ часу нелем на голові, але і на тілі. Уж то суть дамы, які в жывоті штось скусили, дакотры з них уж суть вдовами, дакотры розведжены, переважно жеуть сьме бабками, а непритомна **Анічка Чопакова** із Збоя вже у Бога спочивать. Внутрішнє ся але мало змінили, зістала в них тотя іскра молодости, яка при споминах наново ся запалила. Свій гумор не стратила **Божена Банясова**, обявила го зась **Марія Ковалєва**. Своєв серьезностєв і аналітичным поглядом на жывот нас зачудовала **Таня Касандерова** і **Марія Русинкова**. Вічнов студентков і особов, што над собов робить, зістала **Марія Куруцова**. **Мілка Малігова**, **Анна Олудова**, **Наташа Байцурова** і председкыня нашой класы **Марія Коропчакова**, їх як кібы ся час не дотулил. І так ряд-рядом: **Марія Гостова**, **Марія Манькова**, **Гелена Радвакова**, **Анна Русинкова**, **Марія Барвірчакова**, **Анна Завацька** – жены, учителькы, які ся порострачовали по Словенську а нераз потерпіли, обгаюючи свою роботу. В тій звязи треба повісти, же кінчіли сьме такзваны українськы класы, што фактично не было на шкoду, бо сьме мали можност кінчіти середню школу і навчили сьме ся азбуку, а то вдяка уж небіжчикови **Петрови Гроцькому**, який нас учів український язык і літературу, **Миколови Прокопчакowi**, што нас учів музицне выхованя, але і п. учительці **Мацьковій**, яка нас учила руський язык і літературу (днесь тоты предметы в смоминаній школї не фігурують). Тотя українчина мала ай другый бік діла, кідь дакотры учителькы мусили робити словенськы диференціалкы, абы ся дістали учіти на матерьску шкoлку, бо українське свідочтво ся не поважовало за платне. То ся стало, главно в околіці Стрoпкова, але і інде. Але што з тым наробиш, українчина ся не барз уяла міжді нашыма людьми, а не тонь, жебы была симпатична Словакам.

Часы ся але змінили, Русини суть узнаваны, а што є найліпше мої сокласніці ся голосили ку русинству, тадь каждая з них походить з русинського села і родичів мали Русинів. Не був бы ниякий проблем, подля мене, кібы мали учіти дітей по русинськы. **Кий але є парадокс в сучасности! Маме основны, середні школы, де ся учить русинськым язык, отварять ся бакалярське штудіум русинського языка і культуры з комбінаціями на Пряшівській універзіті, а не маме ани єдну шкoлку на Словенську, де бы офіціалным выховным языком был русинський. Нон сенс!** Тадь стады треба зачинати! Так треба было зачинати з выуков русинського языка у споминаній школї! Бо в інакшій припаді є то на голову поставлена ситуація. Видно, же єй ся не снажать змінити ани люде, які за тото берут немалы коруны. А то ся робить на укор нашых найменшых дітей, якім ся свідомо або несвідомо одоперать право на выучованя материньского языка од того найменшого, дошкoльского віку.

Позерам ся на мої камараткы, сокласніці, які походят з нашых русинських сел од Свідника, Старой Любовні, од Снины, од Бардієва, з Лабрірцях, і з інде, шыковны то жены, наїсто то были добры учителькы, лем мі приходить дакус жаль з того, же свої силы не дали своему народу, але цуджому. Што наробиш.... Хліб є хліб. Треба жыти. Так і они нашли свій хліб в Гуменнім, в Кошіцях, в Стрoпкові, Пряшові, Тренчаньских Теліцях, в Старій Любовні, в Братіславі, в Міджілабірцях, і не знати, де інде, де жыли переважно в словенській среді, і учіли словенських дітей, наїсто і нашых, але по словенськы. Симпатичне притім штыткєм є, же цалком ся не однародчили, але шумно бісїдують так, як їх мати научіла. Може зато тотя забава, тотя „дамска язда“ в Інтернаті А. Духновича в Пряшові была така весела і беспосередня, бо штыткы сьме бісїдовали по русинськы, ай з нашов выховательков. Бо як найкрашше выразіш свої найтаємнішы чувства, як не в материнській бісїді! Тадь то є найлегше. Ай з той причіны, або лем з той, стріча на мі зохабила великий і незабытний одпечаток. **Марія МАЛЬЦОВСКА**

Дорога молодеж, читателі Русалки!

Од посліднього числа Русалки уж перешло пару місяців. Тепло сонічка вымінили хмары, задувки, зима. Землю прикрыв білий, чистый сніжок, котрый так міцно люблять діточкы, а і через тоты задувки і холод ім приносить до сердечок радість і сміх. Зо зимов а з Новым роком ку Вам приходит і наша Русалка, вірме, же і она Вам до холодных, змерзнутых януаровых днів принесе радість, а добрым словом Вас заєріє коло сердечка.

Школярі і студентам ся онедого скінчїть першый піврік. Вірю, же уж суть поправены вшиткы планы знамки, котры ся, од зачатку школьського року, чістов нагодов притрафїли, а же ся одпочинуты, по святках, можете спокїно пустити до читаня.

Вшиткы школярі уж наїсто знають азбуку а так сі можуть попробовати овїрити в практиці свої знаня. Лем вірю, же сьте ся честно учили русинський язык, а же сьте намісто учїня не гралї пінг-понг, або карты! Наїсто уж знате красно читати а будуть з Вас мати радість родічі і учітелі.

Штудентів, зьясь, істо потїшїть інформація, же од нового школьського року 2006/07 можуть на Пряшівській універзіті штудувати рядні акредітованї штудійні програм: Русинський язык і култура в комбінації з англійськым, німецькым, руськым, словенськым языком і літературов, з географією, біологією, історією, витварнов, музичнов і тілеснов вихованя і з набожньсков вихованя – грекокатолицьков і православнов. Лем ся не треба забыти приголосити.

А старшым читателям може заєріє сердечко то, же нелем они читають русинську пресу і інтересують ся о русинський рух. Же наша култура не умерать, але же ся і дале, і в тім новім рочку буде, хоць помалы, але з Божов помочов, розвивати і рушати допереду.

Но не забывайте, же і Вы – нашы читателі, ці молодшы, ці старшы, можете потїшїти Русалку своїма письмами, стишками, пригодами або іншым статями. А чім вець тых писем буде, тым ліпша буде і Ваша Русалка.

До нового року жычіме вшиткым нашым читателям велє здрава, щастя, любви і злагоды.

Мґр. Алена БЛЫХОВА, Міджілабірці

Міджілабірський молодежний хор блаженного священномученика Василия Гопка

Єдним з характерістичных знаків восточного грекокатолицького обряду є прекрасний церковний спів. Він має свою багату історію. Віруючі го утримують, бо є справды великым духовным богатством русинського народа. Формовав ся довгы стороча і свідчїть о активнім духовнім животі наших предків. Задачов доброго хрістіана-грекокатолика, але і православного, в днешніх часах не є лем тото богатство познавати і тримати го в почлиности, але є потрібне го і активно розвивати і сохранити про будучі генерації.

Правду повісти, днесь ся в нашім обрядї стрічає дослова з розмаїтым експериментованєм в дакотрых областях. Заводжованя музичных інструментів до літургїчного процесу у многих грекокатолицьких церквах нашого регіону уж не є нічим фіктивним. Тото діло так (на жаль) ніщїть традичну културу, пету і достойність нашого обряду. Жыєме, справды, в часах, коли у вопросі церковного співу є барз дезорєнтована главно молодеж.

Тото ся, нащастя, не дотыкать грекокатолицькой молодежи з Міджілаборець. Мож повісти, же в тім вопросі має ясно. Свідчїть о тім, з єдного боку, активна участь молодых на каждоденнім канторованю і читаню апостола, а з другого боку, і основаня церковного молодежного хору Блаженного священномученика Василия Гопка в новембрї 2003 року.

Дало бы ся повісти, же хоровый молодежний спів у Міджілабірцях уж має дакількорічну традицію. Іщі 1995 р. ся під веджїнем пароха, о. Франтішка Крайняка першый раз зорганізовав Віфлєемський вечур а од тогды ся організує каждый рік.

Репартоар хору є багатый. Молоды співають нелем традичны колядки і постовы співанкы, но пробують і спів маріаньских і літургїчных співів, котры суть дость тяжкы. На їх научїня треба много терпезливости. Переважно троїголосный спів спрїемное атмосферу свят, навщів і торжеств в лабірській церкві. В часі рождественных свят хор уж традично выступати в дакотрых церквах русинського регіону, де ся все презентує своїм рождественным програмом в подобі співу колядок і віфлєемской вертепной гры. Почас своєї екзістенції хор уж выступив в Гостовіцях, Бехерові, Руській Порубі, Чабинах, Гунківцях, Сукові, Рошківцях, Борові, Чірчу а планує выступити і там, де то іщі не было може.

Найновшов піснєв, котров ся вам може лабірський молодежний хор представити, є спів молитвы **Отче наш** в нашій материнській бісїді. **В тім є єдиным в цілій Пряшівській єпархії, бо по русиньскы днесь не співають ани єден молодежний хор.** Но, з другого боку, собі такой можеме дати вопрос, кїлько молодежних хорів співають ходем по церковнославянськы? Наїсто мало, бо церковнославянський язык даяк не пасує ку гітарам, варганам, бубнам і далшым новітним інструментам, котры наш обряд дегонестують. Є то смутне, але є то так. Грекокатолицька молодеж Пряшівской єпархії страчать добре одношіня ку своїм давным традиціям, к церковнославянському языку і вымінять го за шось чудже, што тримле за крашше і зрозуміліше. Може то крашше є, але наїсто лем про тых, котры не порозуміли богатству і красі нашого обряду і пустили го з рук.

Пожелайме наконець нелем лабірському молодежному хору, але і вшиткым молодым, котрым лежить на сердцю утриманя нашого восточного обряду, велє силы і смілости на єго охрону, розвиваня і передачу будучім генераціям.

Мґр. Марек ГАЙ, Міджілабірці

Гурааа.. уж буде русинчіна!!!

... і такыма словами ся зачїнать не єдна година русинського языка в Основній школі у Радвані над Лабірцєм, окр. Міджілабірці. Каждый тыждень ся на годину тїшуть вшиткы найменшы домашні школярі, першаці і другаці, котрых родічі перед роком ани кус не вагали і приголосили їх на русинський язык. Факт, же діточкы люблять свій красний материнський язык з каждов годинов все вець а вець, є і про мене як молодого учітеля великым повзбуджїнем у тяжкїй, но красній народо-возродній роботі.

Думам собі, же каждый учітель русинського языка, котрому лежить на сердцю факт, жебы ся діти на єго годинах чули добрі, бы мав мати інтерес і о спознаваня поглядів школярів на тоту проблематїку. Мав бы захопати простор про выповідїня поглядів, пропозицій, або лем так дати дітям чути, же о їх народностне формованя маєте інтерес.

Школярі бы мали быти активныма сполутворцями годин русинського языка, ведно із своїм учітелєм. Намісто пасівного насильного учїня бы про школярів мав зїстати простор на розвиток комунікації, народопробагуючої активності і спознаваня історії через розлічны активіты, котрых планувателєм і координатором є учітель. У нашій школі к такому діяню належить много активіт: пропагандованя русинського фольклору через репрезентацію школы на співацькых фестивалах, можность властной літературной творчости, приготовляня розлічных культурных програмів, через котры можуть други спознавати історію, звыкы і традиції свого народа, но і саморефлексія школярів по каждій годині русинського языка, на котрій ся каждый школяр має можность анонімно признати свому учітелю із тым, што ся му на актуалній годині любило і не любило. Учітель бы потім споминаня саморефлексії школярів не мав брати як довод на скарю, но як імпульз на своє особне формованя к ліпшому. Русинський язык є предмет, у котрім діректівный приступ учітеля не має місця!

Школярїкы русинського языка в радванській школі взяли недавно участь у куртїй анкетї, у котрій єм ся їх зїдав на поглядь односно наших годин. На мої вопросы одповідали школярі 5. – 8. класы.

Мґр. Марек ГАЙ,
учітель русинського языка,
ОШ Радвань над Лабірцєм

АНКЕТА

1. Чім тя збогачують години русинського языка?

– Годины русинчіны ня обогачують тым, же ся могу учіти читати і писати по русинськы.
Еріка Гарагузова, 8. класа

– Можеме ся научіти шось о нашім народі і о наших предках, о тім, скады походиме.
Верка Другова, 7. класа

2. Мать змысел учіти ся азбуку в днешній добі?

– Кідь сьме Руснаці і жыєме у русинськїм краю, мали бы сьме собі своє тримати а к тому самособов належить і то, жебы нас штонайвече ходило на русинський язык, бо через тоты години ся формує одношіня каждого з нас к нашому народу.
Станка Ясикова, 6. класа

3. Як бы сьте описали ситуацію односно годин русинського языка в нашій школі?

– Мі ся не любить, же в нашій школі є учітелька, о котрій вшиткы знаме, же походить з русинського села, є Русначка, но і так ся із нас сміє, же на яку „сомарину“ сьме ся приголосили. Все ся нас лем вывїдує чом там іщі ходиме.... Думам, же на русинський язык бы мало інтерес ходити вець школярів, но і такой довод ім дакус сперать.
Анонім

4. Страчають вашы сокласници о велє, кідь не ходять на русинський язык?

– Приходять справды о то, же собі не усвідомлюють, хто справды суть, же суть Русини і так не мають можность спознавати красоту свого языка, културы і історії. Но є явне, же они ку русинчіні ани не мають одношіня. Є то прото, бо од маленька не суть веджены к тому, же суть Руснаці. Їх родічі ся все лем выгваряють на старе-знаме „На Словенську – по словенськы....“
Станка Вагалєва, 7. класа

– В нашій школі єм бісїдовала на тоту тему уж із многыма школярями. Хотіли бы ся приголосити на русинський язык, но родічі їм не доволять. Є то смутне, же родічі не розумлять, яка потрібна є выхова к народному усвідомленю їх дітей.
Станка Ясикова, 6. класа

5. Який мате погляд на робочї сторінкы, котры вам на каждую годину рыхтують? Учїть ся вам із них легко або тяжше?

– Є то ліпша форма, як лем бездухо описовати текст із книжкы. Інтересне є і то, же каждая задача є іншой подобы і заміряня.

Шкода лем, же не маме даякїй робочїй зошит, у котрім бы сьме собі процвічили буквы, їх писаня і читаня.

Верка Другова, 7. класа

6. Мають розлічны формы змагань своє місце і на наших годинах русинського языка?

– Є барз добрі, же на наших годинах собі даколи і заграме даяку гру, бо ся можеме коло нєй одреаговати, но і дашто нове научіти. Все кус дашто поробиме, потім ся заграме, дашто научіме. Є то все ліпше як лем дві години спомити на таблю або до книжкы...
Станка Ясикова, 6. класа

7. Якими активітами бы сьте іщі хотіли збогатити нашы години русинського языка?

– Могли бы сьме собі даколи і кус зашпортовати.
Янко Фіркаль, 7. класа

8. Што ся вам на годинах русинського языка дотеперь найвече полюбило?

– Читати і писати азбуку.
Мілан Сурмай, 5. класа

– Мені ся найвече любить спознавати русинську історію.
Еріка Гарагузова, 8. класа

– На годину русинського языка ся все тїшу. Не могу повісти, што ся мі любить найвече, бо мене інтересує вшитко, што перебераме. Читаня, писаня в азбуці, возроджїня і наша історія мене заінтересовали найвече.
Станка Ясикова, 6. класа

– Мені ся найвече любить атмосфера у якій проходять нашы години. Чую ся в нашім колективі добрі. Є ту все весело, правда, вшитко лем до міры. Так бы то мало быти все а і на іншых предметах. Думам, же найінтересніша із вшиткого є історія.
Станка Вагалєва, 7. класа

В тїй куртїй анкетї сьте могли слїдовати – який великий вызнам має народностне формованя русинської молодежи через навчаня русинського языка по школах нашого регіону. Одношіня ку свому народу, історії, языку має можность здобывати каждый, но нажаль лем малохто так робить. А в тім є може наша трагедія. Хыбїть нам якась іскра, народностна твердоголовость і гордость. Кідь єй не найдеме і не заскїпиме до сердець нашой молодой генерації, буде плано. Молодеж і єй формованя нїя про нас прото буде прїорїтов. Наїсто ся нам то раз в добрім верне.
Записав: М. Г.

РАДВАНЬСЬКЫ ТАЛЕНТЫ

Зима

Зимо, зимо, десь дотеперь была?
Цї тя Перинбаба долов не пустила?

„Еї чом бы ня она не пустила,
лем єм ся на єдній хмарцї захопила!

А теперь ня вера довго, будете
уж мати,
будете вы собі снігу, зимы
ужывати.“

Никола ВАГАЛЄВА,
ОШ Радвань над Лаб., 4. класа

Бабко моя люба.....

Бабко моя люба,
за горов бывате,
далеко вы ку нам
з Білої приходжате.

Далеко, далеко,
за двома водами,
бабко моя люба,
прийдїте за нами.

Приходьте, приходьте
тадь ся вам выплатить,
все рівно за нами,
любыма дітками.

Станіслава ВАГАЛЄВА,
ОШ Радвань над Лаб., 7. класа

Мамко

За жывет Вам вдячу
зо сердця цілого,
же сьте ня привели
до світа красного.

Я Вам Вашу любовь
каждым днєм одплачу,
за дорогу любовь
шувїт ся завдячу.

Станіслава ВАГАЛЄВА,
ОШ Радвань над Лаб., 7. класа

Дідку мїй

Дідку мїй премильїй,
у Білій бывате,
із бабков дорогов
ведно наживате.

Ведно наживате
у тім краснім селї,
в ласцї і мудрости
двое все весельї.

І довго цї ведно
собі наживайте,
у нашїй родинї
любев заскїплїте.

Станіслава ВАГАЛЄВА,
ОШ Радвань над Лаб., 7. класа

Люба зимо

„Люба зимо, коли прийдеш: днеська,
або завтра?“ – думать хлопчїк,
позераючі споза выгляда на осінню
природу. Так як остатні діти, і він
сам ся уж зимы не годен дочекати.
„Та завтра може іщі нїт, але може
аж позавтра?! Еї, барз ся тїшу на
санкованя. Не могу ся уж дочекати
першого кулєваня в снігу“ – продов-
жує хлопчїк і нараз чує голос якогось

невидимого створїня.

„Приїду, приїду, лем ся не бії. Уж
закурто ся будеш із дітми санковати
і кулєвати на прекраснім сніжку.“

Несподіваний хлопчїк смотрив із
твореным ротом і повідать: „То ся
мі наїсто приговорив Дух зимы. Уж
можу быти тоды спокїйный. Зима уж
закурто приїде.....“

Зрадовав ся і зїстав спокїйный.
Дорогы діточкы!

А цї ся і Вам даколи не стало, же ся
Вам приговорив таємный голос, кідь
сьте собі давали подобный вопрос,
як хлопчїк із той росповідї? Може
мі не будете вірити, але то був
наїсто Дух зимы.....

Петро ЧЕРЕМЕТА,
ОШ Радвань над Лаб., 4. класа

К Рождеству...

В часї рождества славліня
у яслях лежить дітина.
Міджі быдлїята повта,
пеленами прикрита.

Коровка і осел
на нєго дыхають.
Приходьт пастырї
в колїна падають.

Радостно вітають
Ісуса Хріста
– створителя вшиткых,
Спасителя світа.

Патрїк ДРАНЧАК,
ОШ Радвань над Лаб., 3. класа

Минулого року ся скінчило рішіння трирічного проекту (2003 – 2005) штатного програму выкуму і вывоя під назвов „**Народ, народности і етнічны группы в процесі трансформації сполочности**“, главным рішительм котрого був Сполоченськонаучный інштут Словенської академії наук під веджінем Проф. ПаедДр. Штефана Шутая, Др. н.. На проектї сполупрацювало коло 40 науковців з 12 научных дісціплін і з 16 інштутцій, враховано Інштуту регіональных і народностных штудій Пряшівської універзіты, Одділіня русинського языка і культуры. Почас проекту были зорганізованы три научны конференції, на яких ся презентували выслідки выкумів з розлічных аспектів жывота і взаємного одношіня міджі маєрїтным словенським народом і народностными меншинами, враховано русинської. Їх результатом было выдана трѣх зборників з выськунными справами, котры бы мали послужыти як фундамент про будуче рішіння настолених проблемів в етнічных і міджіетнічных одношінях в Словенській републіці. По зборнику „**Národ a národnosti. Stav výskumu po roku 1989 a jeho perspektívy**“ (2004), в році 2005 вышли далшы два: „**Národ a národnosti na Slovensku v transformujúcej sa spoločnosti – vzťahy a konflikty**“, а „**Národnostná politika na Slovensku po roku 1989**“, вшыткы під редакціев Ш. Шутая. В зборниках суть опублікованы і матеріалы рішительского колектіву, який робив над субтемов поставліня Русинів і Українців на Словенську, членами котрого были: ПаедДр. Маріан Гайдош, к. н. і ПгДр. Станіслав Конечні, к. н. (історія), ПгДр. Николай Мушинка, Др. н. (етнологія), ПгДр. Петер Женюх, к. н., Мгр. Петер Шолтес, ПгД., і ПгДр. Анна Плішкова (вшыткы языкознательство). А.П.

Дорогы передплатителі,

многы з Вас іщі не мають выривнане передплатне за рік 2005, а дакотры ани за рік 2004. Зато вас просиме зроби́ти так якнайскоріше, чім нам поможе́те компензовати економічны страты. Сучасно припоминаме, які суть ціны передплатного на рік 2005:

Словенсько: Народны новинки – 250 Ск, Русин – 120 Ск,
Сусідні штаты (Україна, Чесько, Польско, Мадярсько):
Народны новинки – 600 Ск, Русин – 350 Ск.

Остатні штаты:
НН – 35 УСД поштов II. класы, НН – 43 УСД поштов I. класы
Русин – 22 УСД поштов II. класы, Русин – 26 УСД поштов I. класы.

Передплатителі зо Словенська можуть заплатити особно в редакції, приложеним поштовым шеком або прямо на учет ч. 1386912153/0200 у Вшеобецній уверовій банці.

Загранічны передплатителі можуть заплатити шеком забаленым в обалці на адресу:

Rusín a Ľudové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 080 01 Prešov, Slovakia,

або прямо з Вашого учту на наш учет ч. 1386912153/0200, де потрібно увести наслідкове:

Name, Address: Rusyn a Narodny novyny, Duchnovičovo nám. 1, 080 01 Prešov, Slovak Republic, Konto Nr. : 1386912153/0200 Všeobecná úverová banka, a. s., Mlynské nivy 1, 829 90, Bratislava, Slovak Republic, SWIFT: SUBASKBX

Telex: 93297, 93 347, over VÚB rbočska Prešov, Masarykova 13, 081 86
Details of payment .....

Дякуеме.

РЕДАКЦІЯ

Лірика гармонії

Під таков назвов 8. децембра 2005 року в просторах Вігорлятьского музею в Гуменнім была вернісаж выставкы творів знамой выходословенської маляркы Людмилы ЛАКОМОЙ-КРАУСОВОЙ, яку отворив директор музею Др. Василь Федіч. „Треба оцінити, же в часі, кідь на наш жывот впливають технократічний прогрес, малярка все вєце і вєце підкреслює природну подобу людської екзистенції, поетічну красу народописных і духовных традицій, котры суть визнанєм ей любви к тым цінностям“ – повів куратор выставки ПгДр. Юрий Жаданський, к. н.

Авторка ся на выставці представила 85 роботами, де переважовали олії, пастелы і арт-протісы. Любителів ей уменя, з якого выходить доброта, краса, а главно гармонія душы потішыли образы, які оспівують красу природы, іконы в образі і деревяны церквовкы з выходного Словенська, тоты символы створителів духа. Окрему капітолу в ей малярстві творять квітки, до котрых є она залюблена, а так исто ай позератель. Притомны обдивляли ей способность найти такы красны і оригіналы закутины, які ся з нашого жывота страчають.

Людмила Лакома-Краусова од 1974 до 2004 року презентувала свою творбу на 48 персональных і 92 колективних выставках, ей творы знають в розлічных країнах світа. Недавно, кінцем 2005 року дістала ціну Кошіцького самосправного края. Тота малярка Земпліна є близка Русинам, у своїх творах обертають увагу на мотивы, котры зображують традиції русинських країв, ці то вже суть деревяны церквовкы, одказ Кіріла і Мефодія, стародавна архітектура, але і природа, быт людей і под. Авторка моментально робить над іконами в образі, чім одкрывать новы дімензії у своїй творчості.

М. МАЛЬЦОВСКА

ЛІТЕРАТУРНА ДУГА

Николай КСЕНЯК (нар. 1933 р. в Камюнци, Старолубовняньского окресу), лауреат меджінародной Премії А. Духновича за русинську літературу, яку фінанцує Штефан ЧЕПА з Торонта, творить опорный пілер русинської літературы на Словенську. На ёго роваші є ряд книжок баёк, віршованый твір *О камюньских майстрах*, *Біда Русинів з дому выганяла*, він є автором приповідок, раділес, як автор ся реалізовав і на сцені театру А. Духновича в Пряшові. І хоць є зтяжений на дрїтарство, є выразный як байкарь. Він охоплює жывот Русина в цілісности. Є добрым психологом. Нелем мапує жывотны сітуації Русинів, але снажить ся ай дати на них одповідь. Денно-денный жывот є ёго іншпіратором. Шелест травы, рух

– основны темы автора.

М. Ксеняк є невычерянный у своїх темах. Аж ся чоловік чуе, скады іх бере, який глубокий істочник му служуть жрїдло іншпірації. А ці має даколи дно. Наисто, про автора є без дна, што є лем на ужыток читателів. Своїма темами іх автор обогачує, з ненасилным гумором докаже повісти

природы, розговор людей – негативны і позитивны характеровы властности – то є алфа і омега ёго баёк. Природа, жывот Русина, матеріална і духовна сфера чоловіка

вєце, як дахто на шырокім полотні в грубой книжці. Можеме быти вдячны, же маме такого автора, котрый з подалшого світа, аж з Ружомберку із середнёсловенського края малює жывот Русинів на выходнім Словенську такыма розлічными фарбами. То не чудо, бо ёго сердце, душа є русинська і черпать матеріал із своєї среды, з родной Камёнкы, Старолубовняньского окресу, де ся народив, пережив свою молодость, а тот, як видно, го вірно спроваджать на авторській пути дондєсь. Што заже чоловік молодости, то є велика девіза, яка має ціну почас цілого жывота, а про писателя окремо.

Чітайме ёго творы і задумуйме ся над своїм жывотом, бо часто в них находиме самых себе.

М. М.

Николай КСЕНЯК

3 БАЙКАРЬСКОЙ КУХНИ

ФУНКЦІЯ

Аж я выявлю skutочный характер чоловіка.

РУСИН?

У мі жыє Каїн і Абель.

КОЦКА ЦУКРЮ І ВОДА

– Сбочу до воды, бо єм пересвідчена, же ся не розтоплю.

Скочіла. І, вера, з нєй штось зістало: воду осолоділа.

СУТЬ ЄДНАКЫ

Нагнівана Сорока нервозно підскакує по плоті.

– Курко, ты – скупаня, індивідуалістка! Іщі ай гніздо своє замыкаш.

– Не понижуй сусідку – высочіла спід дерева Ласічка.

– Ты, лінєшко баюсата, трим язык за зубами – одбила ей Сорока, – бо і ты ей крадеш яйця.

– Красти краду, то признавам, но, ей не уражам.

X X X

Видите, суть двоякы,

Но і так єднаны.

РЯБА

Уж кількораз ся Курка од земли одражать і мічно з крылами трепле – махатъ, уж кількораз пробує на пліт вылетіти і... аж тепер ся ей то подарило.

– У-х! Конечно! – озберать ся гордо ряба і крічить на ціле горло.

– Кот-кот-коткодак, де є тот славный теоретік, што твердить, же я не здатна на велике літаня?

Выступліня пряхівского катедрального хору в Мучоно

Позваня, котре дістав пряхівський Катедральный хор св. Іоана Хрестителя з малярского Мучоно пришло од председы народностой самосправы того русинського села, яке ся находить скоро 30 кілометрів од Мішолца. На свято св. Штефана, 27. децембра 2005 року хор выступив почас Службы Божой в церквы св. Петра і Павла, а ведно з ним ай мужский співацький хор Чепел з Будапешту і часть родини Холошняёвой з Дюрдєва із Сербії і Чорной Горы.

Службу одправляв о. ТгМгр. ПгДр. Габріел Сечель з Пряшова, а ведно з ним під прекрасным іконостасом служыли о. Міклош Кізеді, справця фарности в Мучоно, і Михайло Холошняй з Дюрдєва.

Фарность в Мучоно, ведно з 24 далшыма фарностями, была до 1924 року справована пряхівським єпископством. Пізніше, по роспадї Ракуско-Угорьска і по взнику ЧСР, перешли під церквовну юрисдикцію Гайдудорозького єпископства. Село Мучоно має 3 000 жытелів, з котрых є вєце як 1 500 жытелів грекокатолицького віросповіданя. Жытелі ся голосять к русинській народности, а до Мучоно ся іх предкове переселили скоро перед 300 роками в рамках Земплінско-Боршодьской жупы Вышнєго Угорьска.

Наконець Службы ся споминаний хор з Пряшова представив в переповненій церквы пасмом рожественных колядок, котры оцінили притомны аплавром. Главный організатор позваня пряхівських хорістів до Мучоно – пан Кавуліч высловив на сполочнім посиджіню желаня продовжовати в контактах і в будучности міджі фарностями Мучоно і Пряшова.

П. К., Пряшів

X X X

Чудуеш ся

Пышному вопросу
З найнизшого плоту?

ПАМЯТЬ І РОЗУМ

Ходить Память гев-там назлощена.

– Дашто неприємне? – звідує ся Розум

– Як стрічу Чоловіка, та го так копну, же перед очима ясна звїзда засвітить...

– Што ся стало? Тадь він твій приятель.

– То гей, але як штось забуде, або не може найти, та вину такой на мене звалить, на мене ся гнівать: „Память тому на причіні Память є дірява.“

– О-о, я зась тя тромфну – выпинать ся Розум – таке понижіня я не зажив: Чоловік ся на мене іщі нігда не скаржыв.

X X X

Є мі з того до попуку:

Каждый матъ до блуду свяго розуму.

БЕССМЕРТНЫЙ

Вышов Осел на руїны замку, опер передні ноги на скалу і блаженно ся усмівать.

– Од чого ті сердечко так росквітать? – Озвав ся голос Сойкы.

– Од гордости, пташку – не завагав твердоголовый.

– Як? Тадь ты ся стала трагедія! Ту текла кров, ту прогнала наша артилерія.

– Гордость, Сойко, бо смоть, распала ся неєдна вічна імперія, зруїновали замкы і палацы, політичны сістемы... лем я над тым вшыткым стою певно. По тых словах Осел суверенно і міцніше ноги вляв до землі.

X X X

О, бессмертный, хто ты перевершыть?

ЩІРО ДЯКУЄМЕ ДОБРОДИТЕЛЯМ

Попередні роки сьме організовали АКЦІЮ 100 а в минулім році Народну збірку на поміч выдаваню Народных новинок. Того року хочеме надвязати на

АКЦІЯ 100

попередню традицію і зась выголошуєме АКЦІЮ 100, то значить, же каждый із наших передплатителів, читателів і добродителів може редакції помочи частков мінімально 100 Ск. Но так як каждого року, і того ся акція властно зачала без того, жебы сьме мусили людей вызывати. І так уж од зачатку 2006 року, окрем заплачіня передплатного, дакотры добродителі послали редакції дяку коруну нашьме. Конкретно: о. Франтішек Крайняк і Штефан Смолей із Міджілаборець, Їржі і Николай Сігетієвы з Яновой Леготы, Анна Пасєрбова і Михал Янцура з Пряшова, Катерина і Орестес Мігелі з Армонку в США, о. Іван Лявинець з Прагы, Михал Когут з Кошіць і Михал Шмайда з Красного Броду. Од сердца вшыткым дякуєме.

Редакція

НАРОДНІ НОВИНКИ

Выдавать Русин і Народны новинки без фінанчнй помочи Міністерства культуры СР. Шефредактор: Александер ЗОЗУЛЯК, заступкыня шефредактора: Анна ПЛІШКОВА, редакторкы: Кветослава КОПОРОВА, Марія МАЛЬЦОВСКА. Адреса: Rusín a Ľudové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, SR. Тел.: 051/77 25 629. Передплатне на рік 250,- Ск, до сусідніх штатів – 600,- Ск, до загранича поштов II. кл. 35 УСД, поштов I. кл. 43 УСД, заплатити мож і в редакції. Выроба: ДАТАПРЕСС у Пряшові. Регістрачне ч. МК SR 417/91, МІС 49 438. Опублікованы погляды дописователів не мусять быти згодні з поглядами редакції.

Адреса новинок на інтернеті – <http://narodny-novynky-presov.sk>, www.rusynacademy.sk, E-mail: rusyn@stonline.sk

DATAPRESS®
TLAČIAREN
REKLAMA
GRAFKA

Rusín a Ľudové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
PLZ
VsRP - 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2